

Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Er speelt veel in onze samenleving rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag. Wekelijks zien we nieuwe voorbeelden in de media, die veel losmaken. Er is steun voor de mensen die zich uitspreken, maar ook angst, onzekerheid en onbegrip. Dit impactoverzicht geeft antwoord op een aantal prangende vragen.

- > Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?
- > Hoeveel mensen maken het mee?
- > Wat zijn de gevolgen voor degenen die het meemaken?
- > En wat is de rol van Mariëtte Hamer als onafhankelijk regeringscommissaris in de aanpak?

Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?

In iedere situatie, online en offline, waarin je op een seksueel getinte manier wordt benaderd die over jouw grens gaat, is sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Als jouw grens wordt overschreden is het belangrijk dat dat erkend wordt en dat je steun krijgt.

Wat is strafbaar seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Dit is vastgelegd in het Wetboek van Strafrecht, o.a. aanranding, verkrachting, ontucht en grooming. Voor jongeren onder de 16 jaar geldt dat nagenoeg ieder seksueel contact waarbij sprake is van een leeftijdsverschil of afhankelijkheidsrelatie strafbaar is. Op dit moment ligt er een wetsvoorstel voor een aanscherping van de wet seksuele misdrijven, waarin seks hebben met iemand tegen de wil*, seksuele intimidatie in het openbaar (online en offline) en sexchatting met kinderen onder de 16 jaar ook strafbaar wordt gesteld.

Het grijze gebied

Een groot aantal ongewenste, seksueel getinte gedragingen is niet strafbaar, maar wordt in een bepaalde context door velen van ons als seksueel grensoverschrijdend ervaren. Hier moeten we met elkaar over praten: wat vinden we oké en wat niet?

Wat een goede billen heb je in die broek!

Seksueel normoverschrijdend gedrag

Het helpt als we binnen een bepaalde omgeving, bijvoorbeeld de werkvloer, sportclub of een uitgaansgelegenheid afspraken maken over gedrag dat we niet oké en dus normoverschrijdend vinden, zodat we elkaar hierop kunnen aanspreken.

Bijvoorbeeld: We spreken af dat seksueel getint gedrag, waarbij wederzijdse instemming, vrijwilligheid en gelijkwaardigheid ontbreken, onze gezamenlijke norm overschrijdt.

Er zijn diverse hulpmiddelen die houvast bieden in het beoordelen van seksueel gedrag, zoals het **Vlaggensysteem** en **RelatieWijs** van Movisie.

Gedragingen die als seksueel normoverschrijdend kunnen worden bestempeld in een bepaalde omgeving of context:

- > seksueel getinte opmerkingen, grapjes of complimenten
- > seksueel getinte berichten, appjes of e-mails
- > bepaalde aanrakingen of aanstaren

* Seks tegen de wil: je bent strafbaar als je weet of had moeten weten dat de ander niet wil; om verkrachting of aanranding aan te tonen is het dus niet langer noodzakelijk om te bewijzen dat er sprake was van dwang, geweld of bedreiging. Als dit bewijs er wel is, kan dit leiden tot een hogere straf.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld in Nederland.

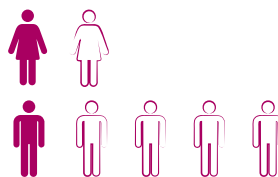
Hoeveel mensen maken het mee?

Ooit in hun leven

1 op de 2 vrouwen en 1 op de 5 mannen

heeft in de loop van hun leven **fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag** meegemaakt.

Bron: Rutgers, Seksuele gezondheid in Nederland, 2017

In de afgelopen 5 jaar

Fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag

Ruim 1 op de 10 vrouwen en 1 op de 25 mannen heeft hiermee te maken gehad.

Denk aan:

- > betasten (vrouwen 9% en mannen 2%)
- > verkrachting (vrouwen 1,4% en mannen 0,1%)

Niet-fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag

Ruim 1 op de 6 vrouwen en 1 op de 20 mannen heeft hiermee te maken gehad.

Denk aan:

- > seksueel getinte opmerkingen of grapjes
- > op een seksuele manier aanstaren
- > het moeten aanschouwen van seksuele handelingen

Online is dit bijna 1 op de 8 vrouwen en 1 op de 19 mannen.

Denk aan:

- > seksueel getinte opmerkingen of grapjes via berichten of e-mails
- > het ongevraagd ontvangen van dickpics, naaktfoto's of seksfilmpjes
- > of het aandringen op het toesturen hiervan

Jongeren

- > Jongeren zijn vaker slachtoffer van fysiek seksueel geweld: vrouwen van 16-17 jaar (1 op de 5) en 18-24 jaar (2 op de 5) het vaakst.
- > Hetzelfde geldt voor niet-fysieke en online seksuele intimidatie: ongeveer 1 op de 3 vrouwen van 16-17 jaar en 2 op de 5 vrouwen van 18-24 jaar maakt dit mee.
- > Ook mannen zijn op jonge leeftijd vaker slachtoffer: 1 op de 10 voor alle hierboven genoemde vormen.

Seksuele oriëntatie

- > Biseksuele of homoseksuele mensen worden vaker seksueel geïntimideerd (niet-fysiek) dan heteroseksuele mensen; met name biseksuele vrouwen zijn vaak slachtoffer: ruim 1 op de 3.
- > Homo- en biseksuele mannen krijgen vaker te maken met online seksuele intimidatie dan lesbiennes en heteroseksuele mensen: respectievelijk ruim 1 op de 6 en ruim 1 op de 7.

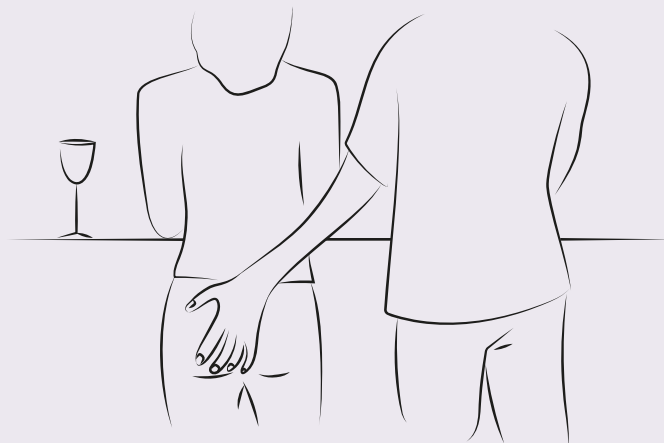
Wie zijn de plegers?

Van de mensen die in de afgelopen 12 maanden fysiek seksueel geweld hebben meegemaakt, zijn de plegers:

- > iemand buiten de huiselijke kring (85%)
(bij structureel geweld gaat het wel bijna altijd om iemand binnen de huiselijke kring)
- > een bekende (60%)
- > een man (79%) – vrouw (15%)
- > iemand uit het uitgaansleven (22%)
- > een nieuwe date of goede vriend (beide 10%)

Bij seksuele intimidatie zonder fysiek contact is de pleger ook regelmatig een collega (18%). Online gaat het vaak om mensen die het slachtoffer via het internet kent (31%).

Bron: Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld, CBS 2020.

Hoe reageren slachtoffers?

Veelvoorkomende reacties tijdens de ervaring met fysiek seksueel geweld, van mensen die dit in de afgelopen 12 maanden hebben meegemaakt:

- > wegdraaien (47%)
- > schreeuwen of nee zeggen (31%)
- > wachten tot het voorbij is (26%)
- > bevriezen (22%)

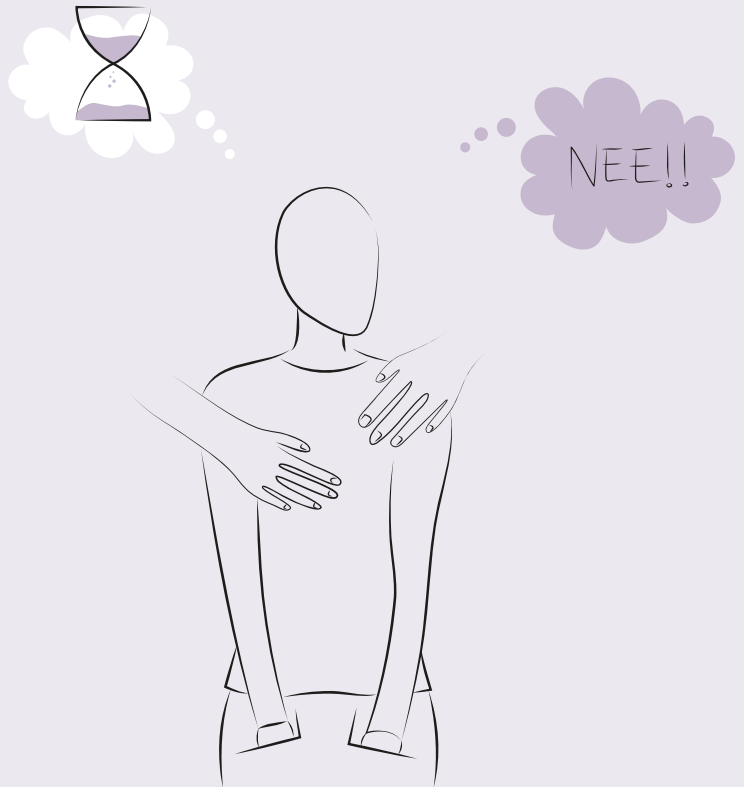
Wat zijn de gevolgen voor slachtoffers?

62% van de slachtoffers zegt gevolgen te ondervinden van de ervaring met ongewenste seksuele handelingen:

- > psychische problemen (44%)
- > relationele problemen (29%)
- > seksuele problemen (29%)
- > lichamelijke problemen (18%)

Ook slachtoffers van seksuele intimidatie, online en offline, ondervinden hier gevolgen van.

Bron: Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld, CBS 2020.

Met wie delen slachtoffers hun ervaringen?

Van de mensen die in de afgelopen 12 maanden fysiek seksueel geweld hebben meegemaakt, heeft:

- > 7 op de 10 met iemand gesproken over hun ervaringen: vriend of vriendin (50%), partner (27%) of ander gezinslid (14%);
- > slechts 8% professionele hulp ingeschakeld;
- > slechts 1% aangifte gedaan.

Bron: Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld, CBS 2020.

1 op de 3 jongens en 1 op de 4 meisjes (jonger dan 25 jaar) heeft hun ervaring met fysiek seksueel geweld nog nooit met iemand gedeeld.

Bron: Seks onder je 25ste, Rutgers en SOA Aids 2017

Wat houdt slachtoffers tegen?

De drempels om te melden en hulp te zoeken zijn hoog. Diverse interne overwegingen spelen een rol:

- > angst om de schuld te krijgen
- > angst voor negatieve reacties
- > de verwachting geen steun te krijgen
- > gevoelens van schaamte

Bron: Drempels voor disclosure van seksueel geweld in anonieme online hulpverlening, CSG 2022

Victim blaming: Iemand geeft -bewust of onbewust- het slachtoffer de schuld van wat diegene is overkomen. Dit kan bestaande gevoelens van schuld en schaamte versterken.

Seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag is een structureel probleem.

We kunnen niet langer spreken van incidenten. Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld is een structureel probleem, dat voortkomt uit de manier waarop onze samenleving is ingericht en hoe we gewend zijn met elkaar om te gaan. Het is onderdeel van onze cultuur.

+ Iedereen komt ermee in aanraking:

- > omdat je grens wordt overschreden,
- > omdat je de grens van een ander overschrijdt,
- > of omdat je omstander bent.

+ Het gebeurt overal:

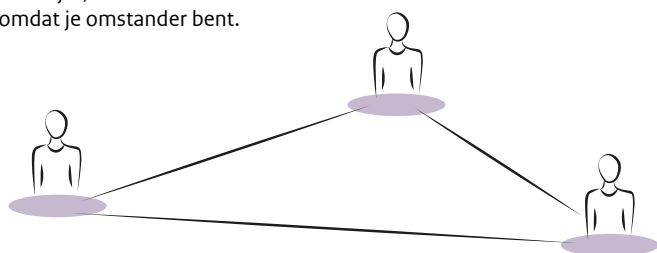
thuis, op de werkvloer, online, bij de sportclub, in de kroeg en op straat.

+ De schade is enorm:

in alle gevallen kan het slachtoffer levenslange psychische, lichamelijke, seksuele en relationele schade oplopen.

Het leidt bovendien tot torenhoge economische en maatschappelijke meerkosten. Bron: Trimbos 2016

Mariëtte Hamer: onafhankelijk regeringscommissaris

De enorme omvang én het leed van wie ermee te maken krijgt, vragen urgent om inzet. Om die reden is Mariëtte Hamer in april 2022 voor 3 jaar aangesteld als onafhankelijk regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld:

“Emancipatie, diversiteit en het verbeteren van de positie van vrouwen en jongeren is de rode draad in mijn leven. Om die positie daadwerkelijk te kunnen verbeteren en ervoor te zorgen dat we in een samenleving leven waarin we op een gelijkwaardige manier met elkaar omgaan, is het essentieel dat we seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld uitbannen.”

Haar opdracht is tweeledig:

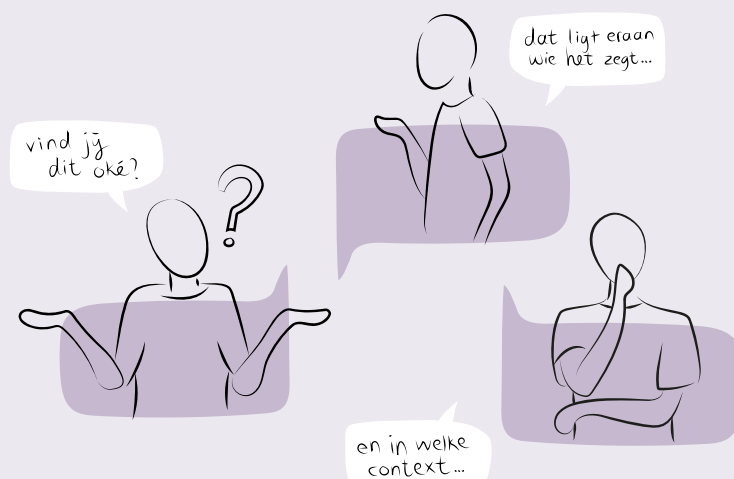
Deel 1.

Op alle onderdelen in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld moeten zaken op orde worden gebracht. De regeringscommissaris geeft het kabinet **gevraagd en ongevraagd advies** over de nationale aanpak, die wordt ontwikkeld door vier ministeries en samenkomt in het Nationaal Actieprogramma.

- > Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- > Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- > Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- > Justitie en Veiligheid

Deel 2.

Een probleem aanpakken dat zo structureel onderdeel is van onze manier van leven kan de overheid niet alleen, dat vraagt iets van de hele samenleving. De regeringscommissaris is de aanjager van het **maatschappelijk gesprek** in de samenleving en het **boegbeeld van de gewenste cultuurverandering**.

Deel 1: Gevraagd en ongevraagd advies

Gericht op de hele keten,

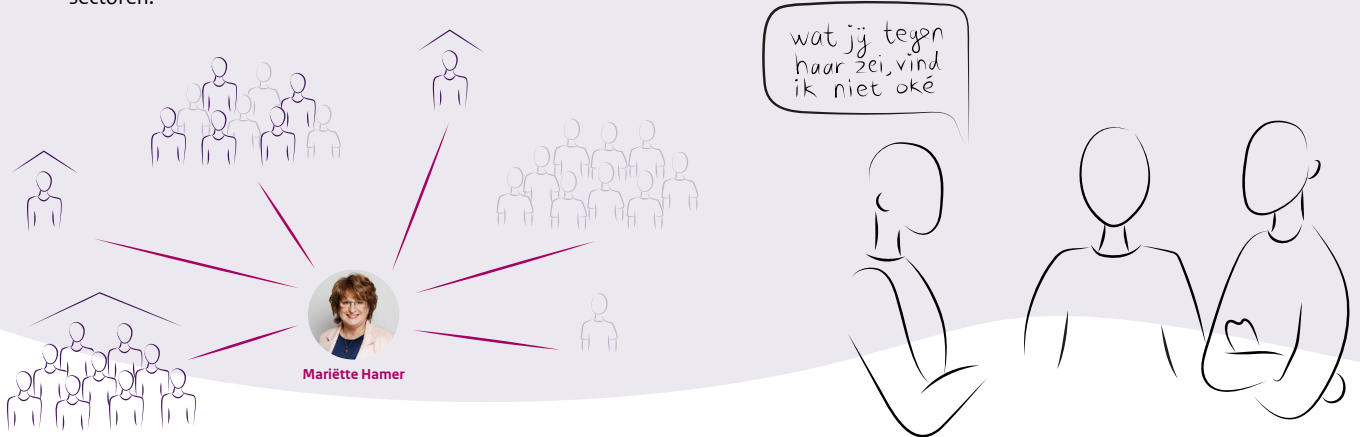
Er gebeurt al veel, maar het is soms nog te weinig, te versnipperd, moeilijk vindbaar of onvoldoende effectief. Om tot een passend en breed gedragen advies te komen is de regeringscommissaris continue in gesprek met experts, organisaties en ervaringsdeskundigen. Ze smeedt coalities, zodat meer overzicht en slagkracht ontstaat, en agendeert, activeert en faciliteert de ontwikkeling van een concrete aanpak binnen sectoren.

met een focus op preventie

Om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld uit te bannen, moeten we risico's inperken. O.a. door goede seksuele vorming op scholen, aandacht voor gedragscodes en het organiseren van tegenmacht op de werkvloer, en door omstanders te leren adequaat te reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag.

en adequate hulpverlening.

Het is cruciaal dat we inzicht krijgen in de onderliggende structuren en triggers voor seksueel grensoverschrijdend gedrag en de overlap hierin met andere vormen van grensoverschrijdend gedrag. Hoe sneller we het gedrag signaleren, we plegers stoppen en slachtoffers voorzien van adequate hulp, hoe minder schade zij zullen ondervinden.

Deel 2: Cultuurverandering

Het aanjagen van het maatschappelijk gesprek.

Wat voor de een oké is, is voor de ander helemaal niet oké. Hierover moeten we in gesprek met elkaar. Dit gesprek moet overal gevoerd worden: van keukentafel tot stamtafel tot vergadertafel. Op een respectvolle manier, met ruimte voor twijfel, imperfectie en zelfreflectie.

Samen met een netwerk van ambassadeurs.

Het aanjagen en op gang houden van dit maatschappelijk gesprek doet de regeringscommissaris samen met een netwerk van ambassadeurs: uit de media, de culturele sector, het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en de sport.

Om zo met elkaar een cultuurverandering in gang te zetten.

Door te praten over onze gezamenlijke normen en onderliggende waarden en deze met elkaar vorm te geven, zetten we stap voor stap een cultuurverandering in gang.

Stap 1

Stap 2

Stap 3

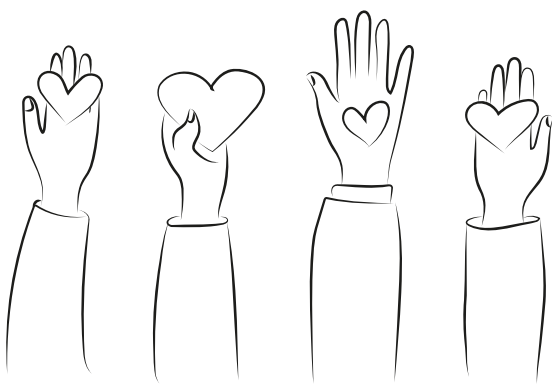
Nu: Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld zijn onderdeel van onze cultuur. We gaan op diverse plekken en in verschillende situaties over elkaars grenzen.

We herkennen, erkennen en respecteren elkaars grenzen, helpen elkaar ze te bewaken en durven elkaar hierop aan te spreken.

We geven naast grenzen ook uiting aan onze wensen en pakken onderliggende structuren als machtsongelijkheid en genderstereotypen aan.

Stip aan de horizon:

We gaan op een gelijkwaardige manier met elkaar om. Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld komt niet of nauwelijks meer voor.

“Over drie jaar zijn we er nog niet, maar kijken we niet meer weg, zien we elkaar, zijn we overal in gesprek over hoe we met elkaar om willen gaan en durven we elkaar hierop aan te spreken.”

Mariëtte Hamer